

Jakub Akonom

Akademia Katolicka w Warszawie

ORCID 0000-0002-3959-9183

Przygotowanie do sakramentu bierzmowania w Kościele w Polsce

Abstrakt: Przygotowanie do bierzmowania młodych ludzi staje się dziś jednym z najtrudniejszych wyzwań dla duszpasterstwa w Polsce. Wykorzystywany przez lata tradycyjny i nieco klerykalny model formacyjny można dziś uznać za nieaktualny. Reprezentanci młodego pokolenia, podejmując przygotowanie do sakramentu bierzmowania, dają dziś ostatnią szansę wspólnocie Kościoła. Może ona ją wykorzystać do skutecznej ewangelizacji, bądź też, ufając w klasyczne, nieaktualne metody i założenia formacyjne, wykazać indyferentyzm wobec promowanej przez Ojca Świętego Franciszka koncepcji nawrócenia pastoralnego, tracąc tym samym kontakt z młodymi ludźmi. Perspektywa efektywnego przekazu Dobrej Nowiny kandydatom do bierzmowania, a także wzmacnianie w nich fundamentów wiary jest wyzwaniem duszpasterskim, wymagającym zmiany dotychczasowej mentalności. Młodzi w poszczególnych wspólnotach parafialnych mogą doświadczyć działania Ducha Świętego i piękna żywego Kościoła. Aby tak się stało, należy porzucić formalistyczne myślenie, nastawione bardziej na budowę struktur niż na rozwój duchowy człowieka.

Słowa kluczowe: bierzmowanie, młodzież, nawrócenie pastoralne, parafia, ewangelizacja, generacja Z

Sakrament bierzmowania stanowi we współczesnym dyskursie pastoralnym swoisty punkt zapalny, który wywołuje skrajne reakcje duszpasterzy i osób odpowiedzialnych za formację młodzieży. Z jednej strony jawi się jako przypomnienie o przykrym obowiązku przygotowania, z drugiej zaś jest okazją do podjęcia skutecznej pracy duszpasterskiej, szansą na nawrócenie pastoralne wspólnoty parafialnej. Przyjęcie bierzmowania wpisuje się w grupę sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego, stanowiących swoistą preambułę

dla dojrzałej i ugruntowanej wiary¹. Coraz powszechniej spotyka się podpartą doświadczeniem parafialnym opinię o pełnieniu przez ten sakrament funkcji klamry również dla relacji z Kościołem instytucjonalnym, a niekiedy nawet z samym Panem Bogiem². W literaturze fachowej i duszpasterskiej praktyce sakrament ten bywa nazywany sakramentem dojrzewania, co mnoży liczne błędne i nieodpowiedzialne interpretacje. Po pierwsze z uwagi na wątpliwą dojrzałość psychiczną przyjmujących bierzmowanie, po drugie zaś takie nazewnictwo może się wydawać nieco magiczne i pozbawione właściwej relacji do rzeczywistości, rozmywając przy tym definicję dojrzałości jako procesu, zastępując je samym tylko stanem³.

Bierzmowanie jako sakrament wprowadzający w pełnię wiary ma za zadanie umocnić dzieło chrztu poprzez wylanie Ducha Świętego⁴. Co do zasady sakrament bierzmowania powinien przyjąć każdy ochrzczony, dopełniając tym samym dzieła rozpoczętego poprzez chrzest święty⁵. Soborowa reforma liturgiczna postawiła silny akcent na wspólny mianownik jedności sakramentów inicjacji, co w przypadku bierzmowania podkreśla zwyczajowe, choć nie obligatoryjne udzielanie go podczas Mszy świętej, podczas której również odnawiane są przyrzeczenia chrztu świętego⁶. Poszczególne sakramenty tworzą bowiem wewnętrzną jedność, każdy z nich ma właściwe sobie miejsce na drodze inicjacji chrześcijańskiej⁷. Bierzmowany zostaje przez akt sakramentalny ściślej zjednoczony z Jezusem Chrystusem, a także z Jego Mistycznym Ciałem, jakim jest Kościół⁸. Bierzmowany poprzez łaski płynące od Ducha Świętego zostaje też uzdolniony do postępowania według zasad wiary na wszystkich płaszczyznach życia, a nade wszystko do dawania odważnego świadectwa wiary w każdym środowisku oraz rozwojem życia duchowego umożliwiającym

¹ Sobór Watykański II, *Sacrosanctum concilium*, nr 71.

² Tułowiecki, „Inicjacja czy pożegnanie”, 204.

³ Misiaszek, „Bierzmowanie”, 261.

⁴ *Obrzędy bierzmowania*, 22.

⁵ KKK 1306. Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Wskazania*.

⁶ Por. Sobeczko, „Z problematyki”, 31.

⁷ Megger, „Confirmation”, 15.

⁸ Konferencja Episkopatu Polski, *Wskazania*.

duchowe upodobnienie się do Chrystusa⁹. Sakrament bierzmowania winien być pieczęcią Ducha Świętego, niezmywalnym znamieniem zakorzeniającym przyjmującego go w Chrystusie. Sakrament ów jest więc obdarowaniem łaską życia Bożego i zbliżeniem wiernych do doskonałej miłości¹⁰. Bierzmowanie ma być rozumiane jako nowy początek, zaś jego inicjacyjny charakter wyraża się w odnowie życia i zmianie przyzwyczajzeń implikującej zaangażowanie w nowe rzeczywistości¹¹.

Artykuł stanowi próbę odpowiedzi na pytanie w jaki sposób w realiach trwającego roku duszpasterskiego 2022/2023 podejmujący odpowiedzialność za proces przygotowania kandydatów do sakramentu bierzmowania mogą prowadzić z nimi pracę formacyjną, aby w sposób efektywny przekazać prawdy ewangeliczne tak młodzieży związanej z Kościołem, jak i silnie zlaicyzowanej. Celem artykułu jest ukazanie parafii jako uniwersum mogącego być przestrzenią dla działalności ewangelizacyjnej skierowanej do kandydatów w okresie przygotowania do przyjęcia sakramentu bierzmowania przez członków generacji Z wychowywanych w obecnej rzeczywistości kulturowej i społecznej. Lektura niniejszego artykułu umożliwi podniesienie poziomu jakości działań duszpasterskich przez kapłanów, katechetów oraz rodziców i opiekunów młodzieży, a także pozwoli na uniknięcie praktycznych błędów w przekazywaniu wiary w parafiach. Artykuł został oparty na dokumentach Kościoła i obszernej literaturze przedmiotu, które zostały przywołane w procesie wywodu. Na strukturę artykułu składają się dwie główne części podejmujące analizę problematyki ewangelizacji i duszpasterstwa młodych przygotowujących się do przyjęcia sakramentu bierzmowania w rzeczywistości roku duszpasterskiego 2022/2023. W obydwu częściach artykułu zastosowano podział struktury wywodu pod kątem tematycznym. Pierwsza część charakteryzuje negatywne praktyki i popularne, z gruntu błędne koncepcje duszpasterskie, nieskuteczne i horyzontalnie odległe wobec wyzwań pastoralnych trzeciej dekady XXI wieku. Druga część artykułu podejmuje problematykę dotarcia

⁹ Nawracała „Chrzest i bierzmowanie”, 118. Por. *KKK* 1285, 1303.

¹⁰ Paweł VI, Konstytucja *Divinae consortium naturae*.

¹¹ Krawczyk, „Biblijne podstawy sakramentu”, 40.

z przekazem ewangelicznym do osób mających rozpocząć okres kandydatury do przyjęcia sakramentu bierzmowania. W drugiej części artykułu wskazano również konieczność aktualizacji metod formacyjnych, potrzebę nawrócenia pastoralnego parafii, rolę formacji rodziców oraz świadków, a także sposoby realizacji przygotowania do bierzmowania w sposób komplementarny z całym uniwersum parafii. Całość zamykają wnioski końcowe, stanowiące próbę konkluzji przeprowadzonego w artykule wywodu. Z powodu ograniczeń objętościowych i wybranych ram tematycznych niniejszy artykuł podejmuje najistotniejsze kwestie związane z przygotowaniem do bierzmowania w aktualnym kontekście działalności pastoralnej Kościoła w Polsce.

1. Krytyczna ocena przygotowania do sakramentu bierzmowania

Stojąc w perspektywie przygotowania młodego człowieka do przyjęcia przez niego jednego z trzech sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego, zwyczajowo udzielanego młodzieży po przyjęciu sakramentu chrztu w okresie noworodkowym bądź niemowlęcym, a następnie Eucharystii w okresie dziecięcym, należy mieć świadomość, jaka jest ranga odpowiedzialności tych, którzy podejmują się wprowadzenia młodzieży we w pełni świadome przeżywanie wiary.

1.1. Dobrowolność, a praktyka duszpasterska

Decyzja o przystąpieniu do sakramentu bierzmowania winna być podjęta przez młodego człowieka w pełnej dobrowolności i przy udziale świadomości konsekwencji, ale i łask z tym związanych. Nie należy w sposób siłowy przekonywać młodych ludzi do rozpoczęcia okresu przygotowania. Niekiedy spotyka się wadliwą argumentację, powołującą się na konieczność posiadania wpisu o przystąpieniu do bierzmowania w księdze chrztów, uzasadniając niespełnienie owego wymogu niemożnością zawarcia sakramentalnego związku małżeńskiego w Kościele katolickim. Taki argument należy zdecydowanie odrzucić jako próbę instytucjonalizacji liturgicznej funkcji Kościoła i uznać za niezgodny kan. 1065 *KPK* mówiącym o powinności

przyjęcia bierzmowania przed zawarciem małżeństwa, jeśli nie zachodzi poważna niedogodność, nie zaś o jego obligatoryjności dla ważności tegoż sakramentu. Brak przyjęcia tego sakramentu w żaden sposób nie uchybia ważności węzła ani nie ujmuje małżonkom praw czy obowiązków, odrębną kwestią są racje pastoralne i owocność małżeństwa¹². Narzucanie konieczności przyjęcia sakramentu bierzmowania przed zawarciem sakramentu małżeństwa, jest nie tylko błędne, ale też może być niejednokrotnie problematyczne lub wręcz niebezpieczne, wziąwszy pod uwagę chociażby osoby, które z uwagi na skomplikowane okoliczności życiowe przyjmują bierzmowanie bez stanu łaski uświęcającej, a więc bez właściwej dyspozycji i zdolności dla współpracy z łaską działającą przez ów sakrament¹³. Ta forma duszpasterskiej warunkowości i niejako straszenia brakiem możliwości aktywnego, dorosłego życia we wspólnocie Kościoła została przez lata nadmiernie wyeksploatowana i należy ją odrzucić jako błędną kalkę, niespełniającą swojej właściwej funkcji. Wyżej przytoczony przykład nie ma na celu podejmować polemiki z koncepcją odpowiedzialnego przystępowania do sakramentów i odrzucać ich zwyczajowej kolejności, jest jednak wizualizacją nadużyć, jakie stosuje się w dobrej wierze i z dobrą intencją, a które ostatecznie godzą nie tylko w wizerunek Kościoła, ale przede wszystkim w realne dobro duchowe jego członków, stykających się z grzechem instytucjonalizacji i kontroli, zastępującym niekiedy pastoralną postawę towarzyszenia i wspólnego zmierzania ścieżkami wiary. Przymuszanie do przyjmowania sakramentu bierzmowania przez zastosowanie presji ze strony duszpasterzy, można traktować jako błędne pojmowanie osobowej wolności człowieka bądź usilne dążenie do realizacji określonych założeń duszpasterskich bez zważania na ich właściwy sens, pozostawiając w centrum uwagi jedynie warstwę zewnętrzną, zaprzeczając tym samym jednej z kluczowych dyspozycji do przyjęcia tegoż sakramentu, jakim jest wolna od jakichkolwiek nacisków, indywidualnie podjęta i świadoma intencja¹⁴. Skutki sakramentu udzielonego niezależnie od osobistej świętości szafarza

¹² Jakubiak, „Ślub bez bierzmowania?!”

¹³ Nowakowski, „Godność sakramentu bierzmowania”, 39.

¹⁴ Por. Maj, „Bierzmowanie”, 105.

ex opere operato są jednak zależne od bezpośredniej dyspozycji przyjmującego¹⁵.

1.2. Kontrola życia religijnego

Jednym z działań, które wpisują się w kanon sztucznych i oderwanych od rzeczywistości zabiegów, jest kontrola uczęszczania przez kandydatów do przyjęcia sakramentu bierzmowania na poszczególne nabożeństwa roku liturgicznego oraz Msze Święte. Narzędziem kontroli staje się dzienniczek lub indeks, w którym każdy udział w życiu liturgicznym Kościoła, sakramentach świętych oraz praktykach pobożnościowych musi zostać potwierdzony przez podpis upoważnionego duszpasterza bądź katechety. Takie metody trywializują i desakralizują istotę sakramentu bierzmowania i sprowadzają go do poziomu uroczystości zakończenia żmudnego i uciążliwego procesu, który wiązał się ze stresem, spełnianiem niezrozumiałych norm oraz poczuciem sztuczności. Trzeba zauważyć, iż takie formy kontroli aktu zewnętrznego, niejako próbują także kontrolować akt wewnętrzny, np. spowiedź, co samo w sobie jest naganne i niedopuszczalne pod kątem kanonicznym¹⁶. Wymóg uzyskania podpisu po odbytej spowiedzi może być szkodliwy, zachęca bowiem bardziej do nieuczciwego i świętokradzkiego oszukiwania, niżli do nawrócenia¹⁷. Indeksy dla kandydatów do bierzmowania nie zahamują zapewne postępującego z czasem zaniku praktyki sakramentalnej, mogą jedynie go opóźnić i oszpecić przez nienaturalny i fałszywy wzorzec, odzeganując od szczerych i owocnych spowiedzi w przyszłości¹⁸. Przymuszone wypełnianie przez przyszłych bierzmowanych obowiązku udziału w liturgii czy nabożeństwie, sankcjonowane koniecznością zdobycia podpisu, staje się jedynie pustą praktyką, obrzędowością pozbawioną duchowej treści. Należy więc przede wszystkim zabiegać, aby przygotowanie do sakramentu bierzmowania było przeżywane w wolności, na płaszczyźnie indywidualnej relacji człowieka z Bogiem,

¹⁵ Kunka, „Sakrament bierzmowania”, 41. Por. KKK 1128.

¹⁶ Sobański, „Zaświadczenie o spowiedzi”, 266.

¹⁷ Kracik, „Spowiedź za pokwitowaniem”.

¹⁸ Por. Gużyński, „Szkodliwa praktyka”.

wspieranej i umacnianej przez wspólnotę. W wyżej przybliżonym modelu kontrolnym brakuje właściwego nakierunkowania okresu przygotowania, widać bardziej troskę o wierzchnią część procesu niżli jego duchowy aspekt¹⁹. Można domniemywać, iż w założeniu duszpasterzy sam udział w świętych obrzędach pozwoli młodemu człowiekowi na pogłębienie duchowości, jednakże zastosowanie kryterium obligatoryjności rozwiniętej praktyki może doprowadzić do odwrotnego efektu. Badania dowodzą jednak, iż znaczna część bierzmowanych uważa sam sakrament za formalność, zaś przygotowanie dla niego nie wykazuje zadowalającego poziomu świadomości chrześcijańskiej²⁰.

1.3. Problem indeksów w katechezie szkolnej

Coraz powszechniej wprowadzanym w diecezjach polskich dodatkowym narzędziem kontrolnym jest *Indeks uczestnika lekcji religii*²¹ wykorzystywany zwłaszcza klas VII i VIII oraz w pierwszych klasach szkół średnich, tj. w okresie edukacji, w którym następuje przygotowanie do przyjęcia bierzmowania. Indeks ten pozwala na weryfikację uczestnictwa w katechezach szkolnych poprzez umieszczenie w nim przedmiotowych ocen semestralnych. Omawiana pozycja nie tylko infantyлізуje samą katechezę szkolną, podkreślając obowiązkowość ponad potencjalną wartościowością, ale nade wszystko ograniczając także jej efektywność, nakładając na katechetę dodatkowe obowiązki formalne, co ujemnie wpływa na dydaktyczną wartość lekcji religii. Indeks uzyskał pozytywną rekomendację Przewodniczącego Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, który określił go jako potrzebny dokument, który pozwoli lepiej zorganizować rzeczywistość katechetyczną²². Nieprzypadkowo w niniejszym artykule tak wiele miejsca poświęcono kwestii formalizmu. Wydaje się bowiem, iż przytoczona powyżej rekomendacja zawiera wskazanie, czego winna unikać dzisiejsza praktyka pastoralna. Podkreślanie

¹⁹ Królak, „Bp Suchodolski”.

²⁰ Czaplicka-Jedlikowska, „Bierzmowanie jako sakrament”, 51.

²¹ Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, *List*.

²² Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, *List*.

roli samego zorganizowania stoi w kontrze do koncepcji nawrócenia pastoralnego, która jako cel działań duszpasterskich stawia przeprowadzenia człowieka do Boga i wspieranie go w relacji z Panem.

1.4. Problem weryfikacji wiedzy kandydatów do bierzmowania

Podobnym błędem wydają się być egzaminy z wiedzy katechetycznej nabytej przez kandydatów w okresie przygotowania. Istnieją zalecenia łagodzące egzamin i sprowadzające go do wymiaru spotkania odbytego w przyjaznej atmosferze, jednak pytanie o rzeczywistą praktykę pastoralną pozostaje otwarte, bowiem pluralizm metod i sposobów nie pozwala na dokonanie jednoznacznych uproszczeń²³. O ile sama praca z młodzieżą w tym okresie winna wносить ze sobą obszerny kapitał wiedzy, o tyle winna być ona przyswojona bez obowiązku udziału w pompatycznym procesie jej weryfikacji, który prowadzi jedynie do oddalenia od istoty sakramentu, burząc przy tym fundamenty wzajemnego zaufania położone uprzednio w wysiłku procesu formacyjnego. W przeciwnym wypadku proces ów ma charakter dydaktyczno-wychowawczy, zaś jego cel ogranicza się do przyswojenia pewnej porcji wiedzy teologicznej i estetycznego przeżycia uroczystości, co należy poddać napiętnowaniu i ukazać wypaczenie samego założenia. Istnieją również partykularne regulacje prawne umożliwiające proboszczowi scedowanie zadania przeprowadzenia rozmowy kwalifikacyjnej na katechetę²⁴.

1.5. Formalizacja sakramentu

Takie działania pokazują, jak bardzo sformalizowane zostało szafowanie sakramentami i jak głęboki jest to problem pastoralny, gdy założenia teoretyczne uwzględniają nawet możliwość przekazania plenipotencji do czynności, które same nie znajdują właściwego uzasadnienia w otaczającej rzeczywistości. Wydaje się, iż istnieje w Kościele w Polsce niewłaściwy i godny odrzucenia pogląd, iż należy przede wszystkim skupić się na działaniach organizacyjnych,

²³ Por. Rutkowski, „Przygotowanie do sakramentu”, 226.

²⁴ *Dekret w sprawie przygotowania*, nr 7.

samym tylko aktywizmie, on zaś zaowocuje duchowo. Warstwa praktyczna nie może być rozszczepiona z warstwą duchową, czyn nie będzie skuteczny bez współdziałania z łaską. Tym bardziej należy zmienić wektor działań duszpasterskich i ukierunkować go na indywidualną pracę duchową, towarzyszenie młodym ludziom w ich codzienności, zachęcając ich do podejmowania nowych wyzwań, ale nigdy nie stawiając przed nimi wymagań formalnych na tyle rozbudowanych, że aż przysłaniających istotę życia i wzrastania w Kościele²⁵. Na proboszczach parafii oraz duszpasterzach młodzieży i katechetach ciąży wielka odpowiedzialność przyprowadzania młodych do Chrystusa, wymagająca okazania im miłości i cierpliwości bez utrwalania negatywnych oczekiwań wobec przyszłych bierzmowanych²⁶. Zachowując zdrową równowagę w pracy z młodzieżą, należy niezwłocznie dostrzec palącą konieczność rozwoju rozumowego skrzydła chrześcijańskiej tożsamości, bez której wiara nie będzie mogła w pełni się rozwinąć²⁷. Istotne są tutaj sposoby przekazywania depozytu wiary kolejnym pokoleniom. Duszpasterze, katecheci i osoby odpowiedzialne za formację zapominają niekiedy, iż celem sakramentu bierzmowania nie jest bowiem wpis do diecezjalnej księgi bierzmowanych i spełnienie przez to zwyczajowych norm dających jedynie cień szansy na życie Ewangelią, ale nade wszystko istotne jest pełne wszczępienie w Kościół i nadanie przyjmującemu ów sakrament tożsamości ucznia Chrystusa odznaczającej się właściwie pojętą eklezjalną odpowiedzialnością²⁸. Ten eklezjologiczny wymiar winien zaowocować nie tylko życiem dla braci w wierze, ale też misyjną gorliwością świadczenia o Zbawicielu w środowiskach niewierzących bądź wątpiących²⁹. Rozwinięciem wspomnianego wyżej wymiaru jest także współpraca z różnorodną łaską, która w sakramentach inicjacji uzdalnia do budowania Kościoła, jako domu³⁰.

²⁵ Niemczewski, „Diecezja pelplińska”, 118.

²⁶ Dzięgielewska, „Wychowanie patriotyczne młodzieży”, 209.

²⁷ Jan Paweł II, *Fides et ratio*.

²⁸ Por. Adamczyk, „Księgi i rejestry”, 10.

²⁹ Litawa, „Pneumatologiczny charakter sakramentu”, 413.

³⁰ Kluz, „Dynamizm sakramentów”, 71.

2. Nowe wyzwania pastoralne w przygotowaniu do sakramentu bierzmowania

Drastyczne tempo rozwoju społeczeństwa w tym cyfryzacja oraz globalizacja dotykająca bezpośrednio także młodzieży, wymagają podjęcia aktywnych kroków skierowanych na skuteczny przekaz prawd wiary przez doświadczonych wychowawców i ewangelizatorów, ale także przez samych rówieśników kandydatów do bierzmowania. Rytm życia współczesnej młodzieży, jej zainteresowania i kultura, w której dojrzewają stanowi duże wyzwanie pastoralne, które należy podjąć, aby zapewnić im możliwość doświadczenia Boga oraz poznania Jego Kościoła od wewnątrz.

2.1. Katecheza parafialna

Jednym z klasycznych sposobów intelektualnego przedstawiania prawd wiary jest katecheza parafialna. Ta tradycyjna forma wprowadzania wiernych w Objawienie Boże, liturgię i podstawy teologii wydaje się być dzisiaj nieco zapomniana. Jej doniosła rola nie ogranicza się jednak jedynie do warstwy rozumowej, ale sięga dalej, do psychiki i duchowości, pełniąc funkcję wspólnototwórczą. Głównym celem współczesnej katechezy nie jest autorytatywna prezentacja ustalonych faktów, ale raczej głoszenie wiary oraz racjonalna argumentacja jej prawd w oparciu o kerygmat stawiająca w centrum Jezusa Chrystusa³¹. Należy pamiętać, iż zdolności percepcyjne ludzi młodych stawiają wysokie wymagania prowadzącym katechezę. Nie należy jednak popadać w rozważania o pokoleniu intelektualnie ograniczonym, ale dla odniesienia właściwego efektu winno skupić się na dopracowaniu metod komunikacji ze środowiskiem młodzieży. Katecheza parafialna winna odbyć się w przestrzeni parafialnej i ukazywać w prosty, acz nieinfantylny sposób zagadnienia teologiczne. Dobrze, aby była ona możliwie zwięzła pod względem czasu i nie ograniczała się wyłącznie do jednoosobowego monologu w postaci konferencji, warto, aby zawrzeć w niej panel dyskusyjny i możliwość zadawania otwartych pytań kompetentnie przygotowanym osobom, mogącym naświetlić nurtujące młodych kwestie. Podczas katechezy

³¹ Bednarczyk, „Odnowa katechezy”, 200.

wskazane jest użycie środków najbardziej przyswajalnych przez generację Z, a więc obrazów, filmu bądź prezentacji. Istotną rolę pełni także właściwe pod kątem graficznym dostosowanie prezentowanych treści do wysokich wymagań jakościowych odbiorców. Obywatele cyfrowego kontynentu na co dzień spotykają się z dopracowanymi projektami graficznymi bądź audiowizualnymi, zaprezentowanie im treści odmiennych może spotkać się z niechęcią, brakiem zainteresowania, bądź wypracowaniem negatywnej oceny. Jednym z kluczowych elementów, które winny zostać właściwie ukazane na płaszczyźnie katechezy w okresie przygotowania do przeżycia misterium sakramentu bierzmowania, jest świat znaków liturgicznych, bowiem jego właściwe poznanie pozwoli na lepsze zrozumienie całej liturgii i umożliwi młodym wejście w jej duchowy wymiar³².

Zapewne przedstawiony wzorzec katechezy może – z pozoru – zostać uznany jako możliwy do zastąpienia przez katechezę szkolną. Należy jednak poddać pod dyskusję tak postawiony pogląd, bowiem katecheza parafialna w przytoczonym wyżej wymiarze ma funkcję pogłębiającą wobec katechezy szkolnej, tzn. młodzież, która podlega katechizacji szkolnej, winna, przynajmniej teoretycznie, posiadać określony kapitał wiedzy i rozumieć pewne podstawowe zagadnienia, przez co katecheza parafialna ma szansę pogłębić je, a także sprawić, iż parafia jako uniwersum budynków lokalnej wspólnoty staje się miejsce spotkania z rówieśnikami i poszerzenia horyzontów wiary praktycznej, nauki praktyki modlitewnej i jej właściwej percepcji w życiu. Katecheza parafialna jest więc dodatkową okazją nie tylko do przyciągnięcia młodzieży do kościoła, ale też w swoim wspólnototwórczym wymiarze ułatwia ukazanie właściwego wymiaru celebracji liturgicznej, a wreszcie, przekazując prawdy teologiczne przemawia przez autorytet *sacrum*, odbywa się bowiem w przestrzeni świątyni lub w jej pobliżu, tym samym, wykorzystując niecodzienne dla wielu młodych ludzi miejsce, może ona przemawiać także przez autorytet miejsca, świadczącego o kulturze i historii, tak ściśle powiązanej i wpływającej z wiary.

³² Por. Walulik, „Bierzmowanie *versus* rytuały”, 295.

2.2. Formacja rodziców i opiekunów kandydatów do bierzmowania

Pilna potrzeba nawrócenia pastoralnego winna realizować się także we właściwym kształceniu i prowadzeniu rodziców i opiekunów kandydatów do sakramentu bierzmowania. Nie można poprzestać tylko na działaniach skierowanych do młodzieży, ale należy je rozciągnąć także na tych, którzy niegdyś, przynosząc swoje dziecko do chrztu, zdecydowali się na włączenie go do Mistycznego Ciała Chrystusa. Każdorazowe podjęcie przygotowania przez młodego człowieka staje się szansą na dotarcie z przekazem Dobrej Nowiny do jego bliskich, a poprzez ich skuteczną ewangelizację, także do niego samego. Aby pogłębić formację duchową rodziców i opiekunów kandydatów do bierzmowania wskazane jest przeprowadzanie spotkań, nie tyle organizacyjnych, a raczej formacyjnych bazujących na koncepcji deuterokatechumenalnej. Należy od nowa rozbudzić w rodzicach i opiekunach kandydatów do bierzmowania charyzmat wiary i odświeżyć jego intelektualną podbudowę. Warto dodać, iż istnieją programy formacyjne dedykowane kandydatom przygotowującym się do przyjęcia sakramentu bierzmowania, zawierające także propozycje spotkań z rodzicami³³. Spotkania dla tej grupy winny mieć także charakter modlitewny i adoracyjny, aby osobowa relacja człowieka z Bogiem mogła znaleźć odzwierciedlenie także w praktyce adoracyjnej i kontemplacji Ciała Pańskiego, będącego źródłem łask i pokoju. Poświęcenie większej uwagi rodzicom i opiekunom młodych przygotowujących się do przyjęcia sakramentu bierzmowania może przyczynić się do poprawienia jakości relacji międzypokoleniowej, a także zaowocować zdolnością do dawania odpowiedzialnego świadectwa wierze na płaszczyźnie życia zawodowego, a przede wszystkim rodzinnego, co utworzy dobry fundament dla rozwoju wiary w młodych.

2.3. Wybór i formacja świadka sakramentu bierzmowania

W przygotowaniu do tego sakramentu nie można pomijać także świadka sakramentu. Ważne, aby była to osoba przystępująca regularnie do Eucharystii, cechująca się ugruntowaną, codziennie

³³ Kaczmarek, „Wpływ programu”, 54.

wyrażaną wiarą oraz solidnym fundamentem moralnym, postępująca zgodnie z nauką Ewangelii i będąca świadkiem Chrystusa wobec świata³⁴. Świadek ma być więc kimś, na kogo bierzmowany może bezwzględnie liczyć, kimś, kto może pomóc w przypadku pojawienia się wątpliwości bądź kryzysów wiary. Wziąwszy pod uwagę, iż sakrament bierzmowania jest dopełnianiem chrześcijańskiego wtajemniczenia rozpoczętego na chrzcie świętym wskazane jest, aby świadkiem bierzmowania został posiadający odpowiednie przymioty rodzic chrzestny, mogący poprzez ten obowiązek kontynuować przyjęte na chrzcie zadanie podtrzymywania wiary i wychowania w niej młodego chrześcijanina. Właściwe przeżycie liturgii sakramentu bierzmowania wymaga odpowiedniego przygotowania. O ile wydaje się to oczywiste w stosunku do samych kandydatów do przyjęcia omawianego sakramentu, o tyle warto również zastosować wprowadzenie w problematykę i rolę obrzędu, np. poprzez konferencję skierowaną do samych tylko świadków. Dobrze byłoby, aby świadkowie towarzyszyli młodym w całym procesie przygotowania, pełniąc rolę ich duchowych przyjaciół, którzy – odpowiednio uformowani – prowadzą młodych do Boga także poprzez osobiste świadectwo i przykład. Niestety ukazana wyżej wizja wydaje się być nieco utopijna, stąd istotne jest, aby także świadkom zapewnić możliwość pogłębienia formacji skutkującej przybliżeniem ich do Boga i trwałszym zakorzeniem w przyjętej i wyznawanej wierze. Wydaje się, iż właściwą propozycją jest utworzenie oddzielnego, choćby skróconego, panelu formacyjnego dla świadków, opierającego się nie tylko na wymiarze rozumowego pojmowania wiary, ale także zapewniającego możliwość duchowego rozwoju, w tym zwłaszcza pogłębienia kultu Eucharystii i lepszego zrozumienia jej prawd.

2.4. Proces formacyjny młodzieży

Formacja do bierzmowania ludzi młodych winna mieć przede wszystkim cechy rozwiniętego wieloetapowego procesu rozwoju indywidualnej duchowości. Przewidziany przez KEP czas przygotowania

³⁴ Wenz, „Bierzmowanie – dojrzała więź”.

to trzy lata, co pozwala na przeprowadzenie długiej formacji³⁵. Nie można traktować jej jedynie jako chwilowego etapu zwieńczonego przyjęciem bierzmowania, ale winien być to początek dojrzałego procesu wzrastania w wierze i odnowionej świadomej relacji z Panem Bogiem. Co istotne, opublikowane w 2017 roku *Wskazania Konferencji Episkopatu Polski dotyczące przygotowania do przyjęcia sakramentu bierzmowania* sugerują podział na przygotowanie dalsze i bliższe, wychodząc od katechezy, przechodząc do duchowości i liturgii³⁶. Z jednej strony kolejność ta wydaje się właściwa, należy jednak dołożyć starań, aby formacja katechetyczna nie ustawała na etapie bliższym. Z drugiej zaś strony taki podział może osłabić możliwości efektywnego zaangażowania młodych we wspólnoty parafialne, które to zagadnienie omówiono szerzej w dalszej części niniejszego artykułu. Słuszna i chwalebna jest praktyka stosowana w niektórych parafiach w Polsce, która etap formacji rozciąga na okres po przyjęciu bierzmowania. Pozwala to nowo bierzmowanym na trwanie we własnej, znanej wspólnocie i otwiera na wzajemne wspieranie się w chrześcijańskim wkraczaniu w dorosłość. W procesie przygotowania ważne jest przede wszystkim kładzenie nacisku nie na sam sakrament, ale na jego duchową wagę i skutki. Bierzmowanie jawi się bowiem powszechnie jako punkt kulminacyjny, zakończenie praktyki religijnej, zaś uświadomienie młodym ludziom jego wielkiej roli powinno pozwolić im odkryć przestrzeń działania Ducha Świętego w Kościele i w nich samych, doprowadzając do refleksji, iż bierzmowanie jest jedynie wzmacniającym przystankiem na drodze życia wiary³⁷.

2.5. Koncepcja grup formacyjnych

Godną pochwałą praktyką jest podział na małe grupy formacyjne, które dzięki kameralnym warunkom będą miały okazję bardziej otworzyć się nie tylko na siebie wzajemnie, ale przede wszystkim

³⁵ Łabendowicz, „Przygotowanie do sakramentu”, 25.

³⁶ Konferencja Episkopatu Polski, *Wskazania*.

³⁷ Por. Kochel, „Młodzi”, 218.

na dary Ducha Świętego³⁸. Stworzenie przestrzeni umożliwiającej podmiotowe wyrażanie owoców własnej refleksyjności może przyczynić się do zmiany postrzegania sakramentu bierzmowania i powiększenia jego wpływu na dalsze decyzje³⁹. Taka forma pozwoli także na stopniową socjalizację i ułatwi funkcjonowanie w grupie ludziom młodym, na co dzień żyjącym na styku rzeczywistości wirtualnej i realnej.

Dobrze jest, aby taka mała wspólnota wzrastała pod okiem kapłana lub doświadczonego animatora z przebytą formacją w grupie funkcjonującej przy parafii bądź z nią współpracującej, bądź też małżeństwa katolickiego, w którego domu mogą odbywać się spotkania. Taka wzajemna wymiana darów i doświadczeń prowadzi nie tylko do odkrycia wartości duchowego poznania relacyjnej obecności Boga w życiu człowieka, ale też pozwala dostrzec piękno wspólnej egzystencji rodziny katolickiej tym spośród kandydatów, dla których dom rodzinny nie był przystanią wiary i okazją do odnalezienia bezpieczeństwa, oparcia oraz autorytetu⁴⁰.

2.6. Oratorium miejscem świadectwa i dojrzewania w wierze

Skutecznym i sprawdzonym działaniem ewangelizacyjnym, mogącym wyjść naprzeciw oczekiwaniom wynikającym z mentalności generacji Z, może być stworzenie w parafiach oratoriów, a więc przestrzeni znajdującej się w pobliżu kościoła lub kaplicy, w której młodzież może spędzać czas, traktując ją jako miejsce spotkań z przyjaciółmi i rówieśnikami, którzy wyznając zbliżone wartości i kanony moralne, mogą dodatnio wpływać na rozwój chrześcijańskich postaw i umacniać w jedności z Kościołem. Ów model, wśród którego znanych prekursorów znalazł się założyciel zgromadzenia salezjańskiego, św. Jan Bosko, prezbiter, znany z bezgranicznego oddania wychowaniu młodzieży, jest podejmowany także współcześnie. Wzorowym przykładem może być działanie ks. Grzegorza Suchodolskiego, obecnego biskupa pomocniczego diecezji siedleckiej, który

³⁸ Puk, „Sakrament bierzmowania”, 86.

³⁹ Maciejewska, „Patronka do bierzmowania”, 192.

⁴⁰ Por. Pawlina, „Obraz współczesnej młodzieży”, 96.

będąc jeszcze prezbiterem, gdy otrzymał dekret kierujący go do pracy jako proboszcz parafii katedralnej w Siedlcach, oddał do dyspozycji parafialnych wspólnot młodzieżowych dom zwyczajowo zajmowany przez proboszcza, sam zaś zamieszkał w wikariacie z innymi kapłanami, zadbawszy, aby dostęp do nowo powstałego oratorium był powszechny, ale też i bezpieczny, zdefiniowany przez właściwy regulamin, dzięki czemu młodzi członkowie wspólnot parafialnych znaleźli dla siebie miejsce umożliwiające im nie tylko rozrywkę, ale też szkołę odpowiedzialności za parafię, uwzględniając przede wszystkim jej duszpasterskie funkcjonowanie i życie liturgiczne⁴¹.

2.7. Zmiana postrzegania Kościoła

Tworzenie przestrzeni, gdzie buduje się wspólnota, sprzyja także budowaniu relacji – nie tylko tych interpersonalnych, ale poprzez poznanie od wewnątrz zasad funkcjonowania parafii i zrozumienie motywacji duszpasterzy, także relacji z Kościołem instytucjonalnym. Ta ostatnia może zostać nawiązana, co paradoksalne właśnie przez deinstytucjonalizację Kościoła, a więc uznanie go za istotny element osobistego życia, za który również należy podjąć odpowiedzialność w duchu wspólnotowej jedności, co w konsekwencji winno prowadzić także do pogłębienie zażyłości duchowej z Panem Bogiem. Powyższy przykład wskazuje, jak wielką rolę i jak rozległy wpływ na całą parafię, a także jej struktury może mieć nawrócenie pastoralne, tworząc bowiem miejsce dla młodych, zabiega się jednocześnie o ich wychowanie w kręgu wartości⁴². O ile bowiem wśród młodych ludzi nie brak jest egocentrycznych nihilistów, o tyle jest wśród nich także duży potencjał do podejmowania odpowiedzialności, działania na rzecz dobra wspólnego i rozwoju.

2.8. Nawrócenie pastoralne

Wielokrotnie przywoływane w treści niniejszego artykułu zagadnienie potrzeby nawrócenia pastoralnego wymaga ścisłego

⁴¹ Suchodolski, „O owocach”.

⁴² Por. Franciszek, *Evangelii gaudium*, nr 64.

doprecyzowania co do jego podmiotu. Wydaje się bowiem, iż nawrócenie pastoralne nie powinno zakończyć się jedynie na proboszczu, który odpowiada za całokształt działania parafii i wszelkie działania duszpasterskie, ale rozpoczynając się od niego, powinno dotknąć pozostałych kapłanów, a co istotne dotrzeć także do zespołów katechetycznych oraz animatorów wspólnot wraz z osobami odpowiedzialnymi za ich bieżące funkcjonowanie, a wreszcie wszystkich parafian. Taki stan rzeczy pozwala na prowadzenia bieżącej pracy we wzajemnym zrozumieniu, zapewnia także wzajemną komplementarność działań we wspólnocie wspólnot, jaką stanowi parafia, wyraża także podstawową prawdę, iż to cała wspólnota jest podmiotem odpowiedzialnym za misję, ponieważ Kościół nie utożsamia się jedynie z hierarchią, ale stanowi siebie jako Lud Boży⁴³.

2.9. Aktualizacja metod formacyjnych

Uwzględniając współczesny kontekst społeczny i kulturowy, należy dążyć, aby formacja wpisywała się w cyfrowe kwalifikacje młodych ludzi. Jednym z rozwiązań pozwalających na skuteczne dotarcie do ludzi młodych jest wejście na ich naturalną płaszczyznę komunikacji, a więc wykorzystanie Internetu. Cenną pomocą może być tutaj założenie grupy na komunikatorze internetowym i przekazywanie wszelkich bieżących informacji drogą internetową. Słuszną koncepcją jest także stworzenie zamkniętej, wewnętrznej grupy na portalu społecznościowym, ograniczając grono jej odbiorców do kandydatów do bierzmowania. Dobrym przykładem skutecznych działań zmierzających do kreowania procesu formacji na gruncie internetowym jest aplikacja PentecostApp dedykowana kandydatom do przyjęcia sakramentu bierzmowania⁴⁴. Omawiana aplikacja umożliwia przede wszystkim zachowanie wewnętrznej komunikacji kandydatów z prowadzącymi formację, dzięki czemu cała grupa formacyjna dysponuje szybką i bezpośrednią formą przekazywania informacji. Aplikacja ta jednak nie skupia się wyłącznie na kontekście integracyjnym i informacyjnym, a pośrednio również wspólnototwórczym, jej głównym

⁴³ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Nawrócenie duszpasterskie*.

⁴⁴ Katolicka Agencja Informacyjna, „Aplikacja przygotowuje”.

celem jest ewangelizacja jej użytkowników. Przybiera ona wielorakie formy, począwszy od przesyłanych codziennie memów (tj. zabawnych obrazków) o charakterze religijnym, pozwalających ukazać Kościół jako wspólnotę ludzi żywych, posiadających określone emocje i uczucia, niejako ocieplić wizerunek wiernych i duszpasterzy. Aplikacja ma także wymiar duchowy oparty na codziennym cytacie z Pisma Świętego, zawiera także krótkie życiorysy świętych i błogosławionych, których postawa i przykład życia mogą stanowić wzór, ale przede wszystkim skłaniać do refleksji o osobistej świętości kandydatów. Opracowana propozycja obejmuje również materiały formacyjne, które mogą stanowić cenne uzupełnienie spotkań inspirującym do pogłębienia wiary, a przez nią zacieśnienia relacji z osobowym Bogiem.

Wydaje się, iż przywołana wyżej propozycja stanowi przykład postulowanej przez Ojca Świętego Franciszka edukacji, która w obliczu życia w społeczeństwie informatycznym, dostarczającym chaotycznie danych prowadzących do straszliwej powierzchowności w chwili postawienia kwestii moralnych, nauczyłaby krytycznego myślenia i proponowała proces dojrzewania w kręgu wartości⁴⁵. Droga ewangelizacji z wykorzystaniem cyfrowego kontynentu wydaje się być właściwym kierunkiem, bowiem w dobie gwałtownej sekularyzacji i pogłębiania się procesów laicyzacyjnych, a także wobec coraz bardziej powszechnego zjawiska, jakim jest relatywizm moralny, należy być aktywnym w rzeczywistości, w której funkcjonują ludzie, do których z misyjnym zadaniem posłany jest Kościół⁴⁶.

2.10. Parafia przestrzenią dla młodych

Przygotowanie do sakramentu bierzmowania pozwala na zintensyfikowanie kontaktu młodych ludzi z parafią, która stanowi ich środowisko formacyjne⁴⁷. Fakt ów wydaje się znaczący, wzięwszy pod uwagę, iż współcześnie młodzież nie postrzega parafii jako miejsca i środowiska, które jest jej bliskie i przyjazne, młodzi w dużej mierze

⁴⁵ Por. Franciszek, *Evangelii gaudium*, nr 64.

⁴⁶ Akonom, „Działalność pastoralna Kościoła”, 160.

⁴⁷ Kaczmarek, „Wyzwania”, 203.

nie są już związani z parafią emocjonalnie ani też praktycznie⁴⁸. Jest to więc duże wyzwanie, gdyż duszpasterze, katecheci i osoby odpowiedzialne za formację muszą zmierzyć się z dość wyrazistą barierą pokoleniową i przełamać wzajemne uprzedzenia, a przede wszystkim sprostać wysokim wymaganiom ludzi młodych, wychowanych w kulturze dobrobytu i perfekcjonizmu. Proces formacyjny należy traktować przede wszystkim jako szansę, zarówno dla młodzieży, jak i dla samych odpowiedzialnych za przeprowadzenie formacji. Dla młodzieży czas ów może być przede wszystkim okazją do poznania w sposób bardziej przystępny i bezpośredni swoich pasterzy i liderów wspólnot, a więc przyjrzenia się z bliska pracy parafii, bez medialnej otoczki i negatywnego wizerunku oraz pewnego formalizmu ogłoszeń parafialnych. Młodzi będą mogli zmienić lub poszerzyć swój obraz Kościoła właśnie na podstawie zaobserwowania pracy poszczególnych trybów parafialnej rzeczywistości. Jest to przede wszystkim czas autentycznego świadectwa, które właściwie przekazane może stać się przyczynkiem do pogłębienia zainteresowania wiarą oraz skierowania młodego człowieka ku Bogu. Jest to więc okres intensywnej ewangelizacji, czas siania ziarna Prawdy oraz troski, aby padała na podatny grunt. Kluczowym jest właściwe ustalenie priorytetów przez duszpasterzy i osoby odpowiedzialne za formację, która ma zmierzać nie do podstawienia pod biskupią dłoń ugrzecznionych młodych ludzi, lecz winna być skierowana ku zbudowaniu środowiska wiary⁴⁹.

2.11. Wielość charyzmatów

Okres przygotowania umożliwi przyszłym bierzmowanym bliższe poznanie różnorodnych wspólnot działających w parafii. Warto przybliżyć kandydatom do bierzmowania strukturę, historię i formy działania wspólnot takich jak Ruch Światło Życie, Służba Liturgiczna, Odnowa w Duchu Świętym, Droga Neokatechumenalna, Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży bądź innych działających w parafii ruchów i stowarzyszeń – zarówno charyzmatycznych, jak i tradycyjnych.

⁴⁸ Baniak, „Parafia rzymskokatolicka”, 121.

⁴⁹ Kochel, „Młodzi”, 218.

Otwarcie przed młodymi ludźmi drogi do zaangażowania się w grupy parafialne, umożliwi im także odnalezienie własnej drogi rozwoju duchowego i stworzenie dla niej właściwego środowiska, w którym – umocnieni darami Ducha Świętego – będą mogli budować i wzmacniać swoją relację z Bogiem. Udział w wspólnocie staje się ponownie okazją do przepracowania ograniczeń wynikających ze specyfiki generacji Z oraz podejmowania współodpowiedzialności za wspólnotę oraz jej członków.

2.12. Maryjny wymiar formacji

Nawrócenie pastoralne parafii może się dokonywać także otwarcie przed młodymi ludźmi perspektywy udziału we wspólnotach maryjnych. Będzie to jednak wymagało podjęcia radykalnych kroków w zakresie reformy parafialnej mariologii, która do tej pory stawiała przede wszystkim na wizerunek Pani, Hetmanki, Matki i Królowej. Te prawdziwe i jakże zasłużone tytuły są jednak dalekie od osobistego doświadczenia młodzieży w trzeciej dekadzie dwudziestego pierwszego wieku. Młodzi ludzie mogą dziś poznać Maryję, jeśli będzie Ona ukazywana w bliższej im perspektywie. Nie należy tutaj infantylizować Najświętszej Maryi Panny, ale przede wszystkim pokazać, iż Jej decyzja, Jej *fiat* otwierające podwoje Zbawicielowi w ludzkim ciele zostało wypowiedziane w wieku nastoletnim, w czasie, w którym współcześnie wielu przeżywa kryzys i bunt wobec otaczającej rzeczywistości, Maryja okazuje pełną pokorę wobec Pana Boga i Jego zbawczych planów⁵⁰. Kluczowym aspektem duszpasterstwa młodych skupionych wokół środowisk maryjnych musi stać się nie tylko sama pokora, a wraz z nią oddanie i bezgraniczne zaufanie Bogu, ale przede wszystkim odwaga i konsekwentne, wytrwałe działanie, a więc ewangeliczne pójście z pośpiechem. Młodzież, aby zrozumieć rolę kultu i duchowości maryjnej i samemu się w niej zaangażować, musi najpierw zobaczyć szczególne cechy, które wpisują się także w potencjał działania współczesnych młodych ludzi. Taka redefinicja wizerunku Matki Zbawiciela może pozytywnie zaowocować i zakorzenić młodych w zdrowych, tradycyjnych

⁵⁰ Przybylski, *Konferencja*.

formach pobożności maryjnej, ukazanej przede wszystkim jako Ta, która mimo swego stosunkowo młodego wieku podjęła się misji mającej wpłynąć na losy całego świata. Doniosłość tego faktu pozwoli odrzucić zasłonę indyferentyzmu okazywanego wobec kultu maryjnego i samej mariologii przez młodych niezaangażowanych katolików, a przez to ożywić i odmłodzić pod względem strukturalnym parafialne wspólnoty maryjne, zapewniając im kontynuację misji w żywej tkance młodego Kościoła.

2.13. Zaangażowanie charytatywne

Anamnetyczny charakter bierzmowania aktualizuje uświęcające działanie Ducha Świętego w bierzmowanym, zaś otrzymana przez niego łaska może zaistnieć także w innych ludziach⁵¹. W tym kontekście przygotowanie do sakramentu bierzmowania może stać się przyczynkiem do ukazania młodym posługi miłosierdzia, jaką zwyczajowo pełnią parafialne Caritas oraz inne grupy charytatywne podejmując troskę o braci. Dzięki temu młodzi ludzie będą mogli otworzyć się nie tylko na relacje międzypokoleniowe, ale przede wszystkim międzypokoleniowe, pełnienie dzieł charytatywnych i posługi miłości wobec bliźnich umożliwi im wypracowanie w sobie postawy altruistycznej. W kontekście wojennych wydarzeń, jakie rozgrywają się na Ukrainie w rzeczywistości roku 2022, nie można nie nawiązać w tym miejscu do spontanicznego wybuchu solidarności objawiającego się zaangażowaniem młodzieży i włączeniem się jej w wielorakie formy działalności wolontariatu, niosące pomoc wschodnim sąsiadom Polski, dotkniętym kataklizmem wojny i jej konsekwencjami ekonomicznymi, kulturowymi, a także moralnymi. Pomoc okazana przez młodych Polaków Ukraincom w ramach zorganizowanych zespołów pomocowych, w tym Caritas, działających w szkołach i parafiach wydaje się dobrą szkołą ludzkiego braterstwa pokonującego mur nieufności i wzajemnych uprzedzeń, przyjmującego zaś, jako najwyższe kryterium, dobro i osobową godność, co dodatnio wpływa nie tylko na dojrzałość i kształtowanie postawy odpowiedzialności, ale także w całościowym aspekcie pogłębia formację ludzką.

⁵¹ Potrzebowski, „Anamnetyczny charakter sakramentu”, 10.

3. Próba konkluzji

Reasumując, należy stwierdzić, iż mimo wielu trudności i nowych wyzwań, jakie stawiają przed duszpasterzami i katechetami członków generacji Z, efektywna praca na płaszczyźnie przygotowania młodzieży do bierzmowania jest możliwa, a wręcz konieczna. Ojciec Święty Franciszek mówi o współczesnych czasach, wspomina nie tyle epokę wielkich zmian, ale sytuację zmiany epoki, co dodatkowo specyfikuje proces formacyjny, nadając mu problematycznego kolorytu⁵². Współcześnie Kościół w Polsce przechodzi, w ramach nawrócenia pastoralnego, od duszpasterskiego modelu Kościoła opartego na tradycji i zwyczaju do modelu, w którym Kościół jako droga jest wskazywany na podstawie indywidualnego wyboru osoby⁵³. Skuteczna ewangelizacja w tak rewolucyjnej rzeczywistości będzie wymagała z jednej strony pastoralnego nawrócenia i zmiany perspektywy postrzegania rzeczywistości wiary oraz jej wyznawców, z drugiej zaś będzie domagała się przekroczenia utartych granic światopoglądowych, powstania z kanapy i wyjścia ze strefy komfortu. Można bez wątpienia stwierdzić, iż współczesne przygotowanie do sakramentu bierzmowania ma charakter misyjny, musi więc ze swej zasady opierać się na wolności i dialogu, odrzucając nakazowość, presję i przymus⁵⁴. Kluczem, mogącym w pewnym stopniu przełamać falę negacji wiary i Kościoła przez młodzież może być właśnie nawiązanie z nią wspomnianego wyżej dialogu, tak istotnego i stale potrzebnego w epoce trudności komunikacyjnych⁵⁵. Dialog przeprowadzony nie tylko w warstwie interpersonalnej, ale także w płaszczyźnie instytucjonalnej, cierpliwy i otwarty na potrzeby drugiej osoby pozwala na pełne otwarcie się i szczerą wymianę opinii, w ostatniej zaś fazie umożliwia relację i stałe odniesienie. Współcześnie młodzież nadal jest nadzieją i przyszłością Kościoła i to w znacznej mierze od niej zależy krzewienie i przekazywanie wiary kolejnym pokoleniom, bowiem poprzez podejmowanie odpowiedzialności za

⁵² Bronk, „Papież do Kurii”.

⁵³ Draguła, „Bierzmowanie w modelowaniu”, 86.

⁵⁴ Tomasiak, „Bierzmowanie”, 274.

⁵⁵ Cymanow-Sosin, „Dialogowość i komunikacja”, 60.

wiarę przygotowują się do realizacji chrześcijańskiego powołania⁵⁶. Mając na uwadze ów fakt, należy tym bardziej zintensyfikować działania zmierzające do jak najlepszego przekazania nieskażonego depozytu wiary młodym ludziom, przełamując przy tym wygodne, nieco skostniałe schematy strukturalne, odrzucając tym samym przesadną formalizację i instytucjonalizację wspólnoty Kościoła na rzecz reewangelizacji jego wyziębionych tkanek.

Preparing Young People for Confirmation in the Church in Poland

Abstract: Preparing young people for confirmation is becoming one of the most difficult challenges for pastoral care in Poland today. The traditional and somewhat clerical model of formation which has been used for years can be dismissed today as outdated. Representatives of the young generation who prepare themselves for the sacrament of confirmation are giving the community of the Church the last chance. The Church community can use it for effective evangelization or, while trusting in classical, outdated methods and assumptions of formation, might be indifferent towards the concept of pastoral conversion promoted by Pope Francis, thus losing contact with young people. The perspective of effectively proclaiming the Good News to the candidates for confirmation as well as enhancing their foundations of faith is a pastoral challenge which demands a change in current mentality. Young people in parish communities can experience the activity of the Holy Spirit and the beauty of the living Church. In order for this to happen, formalistic thinking needs to be abandoned, as it is focused on building the structures rather than on spiritual development of a person.

Keywords: confirmation, youth, pastoral conversion, parish, evangelization, generation Z

Bibliografia

- Adamczyk, J., „Księgi i rejestry parafialne w Kodeksie prawa kanonicznego i w przepisach wybranych konferencji episkopatów”, *Archiwa, biblioteki i muzea kościelne* 118 (2022) 5–18. DOI: <http://doi.org/10.31743/abmk.10663>.
- Akonom, J., „Działalność pastoralna Kościoła w Polsce w przestrzeni wirtualnej. Media społecznościowe, witryny i transmisje w służbie Ewangelii”, *Collectanea Theologica* 92/4 (2022) 139–167. DOI: <http://doi.org/10.21697/ct.2022.92.4.05>.
- Baniak, J., „Parafia rzymskokatolicka w świadomości młodzieży polskiej przełomu wieków. Badania socjologiczne z lat 1988–2018”,

⁵⁶ Młyńska, „Ewolucja katechezy dorosłych”, 145.

- Humaniora. Czasopismo Internetowe* 33 (2021) 99–124. DOI: <https://doi.org/10.14746/h.2021.1.5>.
- Bednarczyk, R., „Odnowa katechezy wobec ewangelizacji i nawrócenia duszpasterskiego”, *Studia Katechetyczne* 17 (2021) 189–204. DOI: <http://doi.org/10.21697/sk.2021.17.12>.
- Bronk, K., „Papież do Kurii: dostosować się do epokowych przemian”, *Vatican News*, 21 grudnia 2019, <https://www.vaticannews.va/pl/papiez/news/201912/papiez-kuria-rzymska-reformy-2019.html> (dostęp 6.12.2022).
- Cymanow-Sosin, K., „Dialogowość i komunikacja społeczna z młodymi w działaniach współczesnego Kościoła katolickiego”, *Studia Socialia Cracoviensia* 7/1 (2015) 49–60. DOI: <http://doi.org/10.15633/ssc.978>.
- Czaplicka-Jedlikowska, M., „Bierzmowanie jako sakrament dojrzałości chrześcijańskiej i akt performatywny”, *Język – Szkoła – Religia* 10/4 (2015) 43–54.
- Dekret w sprawie przygotowania do przyjęcia sakramentu bierzmowania w Diecezji Płockiej* (20 marca 2019), <http://www.parafialopacin.opw.pl/2019/03/24/dekret-w-sprawie-przygotowania-do-przyjecia-sakramentu-bierzmowania-w-diecezji-plockiej> (dostęp 6.12.2022).
- Draguła, A., „Bierzmowanie w modelowaniu duszpasterskim. Artykuł dyskusyjny”, *Teologia i Człowiek* 38/2 (2017) 81–99. DOI: <http://doi.org/10.12775/TiCz.2017.019>.
- Dzięgielewska, A., „Wychowanie patriotyczne młodzieży przygotowującej się do przyjęcia sakramentu bierzmowania jako element duszpasterstwa młodzieży”, *Rocznik Teologii Katolickiej* 10 (2011) 203–211. DOI: <http://doi.org/10.15290/rtk.2011.10.14>.
- Franciszek, Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium* (2013).
- Guzyński, P., Szkodliwa praktyka, *W drodze* 20 (2010), <https://wdrodze.pl/article/szkodliwa-praktyka> (dostęp 1.12.2022).
- Jakubiak, T., „Ślub bez bierzmowania?!”, 2 maja 2020, <https://jakubiaktomasz.pl/wp-content/uploads/2020/05/2-%C5%9Blub-bez-bierzmowania.pdf> (dostęp 27.11.2022).
- Jan Paweł II, Encyklika *Fides et ratio* (1998).
- Katolicka Agencja Informacyjna, „Aplikacja przygotowuje do bierzmowania”, 10 listopada 2018, <https://www.ekai.pl/aplikacja-przygotuje-do-bierzmowania> (dostęp 6.12.2022).
- Kluz, M., „Dynamizm sakramentów chrztu i bierzmowania w służbie budowania Kościoła jako domu”, *Liturgia Sacra* 18/1 (2012) 71–83.
- Kochel, J., „Młodzi na progu’ – propozycja kerygmatyczno-mistagogicznego przygotowania do sakramentu bierzmowania”, *Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie* 24 (2017) 215–230. DOI: <https://doi.org/10.18276/skk.2017.24-13>.
- Komisja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Episkopatu Polski, *Obzędy bierzmowania dostosowane do zwyczajów diecezji polskich* (wyd. 3; Katowice: Księgarnia Świętego Jacka 2019).

- Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, *List do ks. Leszka Skorupy*, KWEP 7/2022, <https://drohiczynska.pl/wp-content/uploads/2022/09/Rekomendacja-Indeks-uczestnika-lekcji-Religii.pdf> (dostęp 6.12.2022).
- Konferencja Episkopatu Polski, *Wskazania Konferencji Episkopatu Polski dotyczące przygotowania do przyjęcia sakramentu bierzmowania*, 06 kwietnia 2017, <https://episkopat.pl/wskazania-konferencji-episkopatu-polski-dotyczace-przygotowania-do-przyjecia-sakramentu-bierzmowania> (dostęp 1.12.2022).
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Instrukcja Nawrócenie duszpasterskie wspólnoty parafialnej w służbie misji nowej ewangelizacji Kościoła* (2020).
- Kracik, J., „Spowiedź za pokwitowaniem”, *Znak* 9 (1998), https://opoka.org.pl/biblioteka/T/TH/spowiedz_pokwitowanie.html (dostęp 1.12.2022).
- Krawczyk, R., „Biblijne podstawy sakramentu bierzmowania”, *Teologiczne Studia Siedleckie* 8 (2011) 39–53.
- Królak, T., „Bp. Suchodolski: po pandemii młodzież nie wraca do Kościoła”, 14 grudnia 2021, <https://www.ekai.pl/bp-suchodolski-po-pandemii-mlodziez-nie-wraca-do-kosciola> (dostęp 30.11.2022).
- Kunka, S., „Sakrament bierzmowania a wylanie Ducha”, *Teologia i człowiek* 38/2 (2017) 33–57. DOI: <https://doi.org/10.12775/TiCz.2017.017>.
- Litawa, K., „Pneumatologiczny charakter sakramentu bierzmowania”, *Liturgia Sacra* 25/2 (2019) 401–415. DOI: <https://doi.org/10.25167/lis.1118>.
- Łabendowicz, S., „Przygotowanie Do Sakramentu Bierzmowania według Nowych Wskazań Konferencji Episkopatu Polski”, *Zeszyty Formacji Katechetów* 70/2 (2018) 23–38.
- Maciejewska, M., „Patronka do bierzmowania jako wzór moralny. Perspektywa wierzących katoliczek u progu dorosłości”, *Studia Paedagogica Ignatiana* 25/3 (2022) 179–195. DOI: <http://doi.org/10.12775/SPI.2022.3.009>.
- Maj, A., „Bierzmowanie – zwieńczenie czy początek Drogi?”, *Zeszyty Formacji Katechetów* 72/4 (2018) 103–111.
- Megger, A., „Confirmation: Is It Still the Sacrament of Christian Initiation?”, *Teologia i Człowiek* 38/2 (2017) 11–31. DOI: <https://doi.org/10.12775/TiCz.2017.016>.
- Misiaszek, K., „Bierzmowanie – sakramentem dojrzałości czy sakramentem kształtowania dojrzałości?”, *Studia Koszalińsko-Kołobrzeszkie* 24 (2017) 257–264. DOI: <http://doi.org/10.18276/skk.2018.25-12>.
- Młyńska, E., „Ewolucja katechetyzacji dorosłych w dyrektoriatkach z lat 1971-2020”, *Studia Katechetyczne* 17 (2021) 145–158. DOI: <http://doi.org/10.21697/sk.2021.17.9>.
- Nawracała, T., „Chrzest i bierzmowanie jako sakramenty daru Ducha Świętego”, *Rozbudzić pamięć chrztu. Chrzest w historii, teologii i katechezie* (red. R. Ceglarek – M. Borda; Częstochowa: Częstochowskie Wydawnictwo Archidiecezjalne Regina Poloniae 2016) 97–118.

- Niemczewski, W., „Diecezja pelplińska w poszukiwaniu modelu przygotowania do sakramentu bierzmowania”, *Teologia i Człowiek* 38/2 (2017) 117–127. DOI: <http://doi.org/10.12775/TiCz.2017.021>.
- Nowakowski, B., „Godność sakramentu bierzmowania ‘na drodze’ do małżeństwa: nakaz czy dojrzała decyzja wiary? Kontekst prawno-teologiczny”, *Seminare. Poszukiwania naukowe* 29 (2011) 35–46.
- Paweł VI, Konstytucja *Divinae consortium naturae* (1971).
- Pawlina, K., „Obraz współczesnej młodzieży w Polsce. Studium socjologiczno-pastoralne”, *Warszawskie Studia Teologiczne* 31/3 (2018) 92–105. DOI: <http://doi.org/10.30439/WST.2018.3.6>.
- Potrzebowski, G., „Anamnetyczny charakter sakramentu bierzmowania w ujęciu bpa Wacława Świerżawskiego”, *Teologiczne Studia Siedleckie* 17 (2020) 8–27.
- Przybylski, A., *Klucz do lektury papieskiego orędzia do młodych na 37. Światowy Dzień Młodzieży* – konferencja wygłoszona w dniu 10.11.2022 podczas XIX Forum Duszpasterstwa Młodzieży w Kokotku, od 14’25”, <https://www.youtube.com/watch?v=EfFkx7D45Dk> (dostęp 6.12.2022).
- Puk, M., „Sakrament bierzmowania – początek czy koniec życia duchowego młodzieży?”, *Kultura i duchowość* (red. J. Zimny; Katowice: Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach 2019) 78–96.
- Rutkowski, A., „Przygotowanie do sakramentu bierzmowania w życiu Kościoła partykularnego po II Soborze Watykańskim”, *Studia Pelplińskie* 46 (2013) 223–234.
- Sobański, R., „Zaświadczenie o spowiedzi przedślubnej?”, *Prawo Kanoniczne: kwartalnik prawno-historyczny* 37/3–4 (1994) 259–266.
- Sobeczko, H., „Z problematyki teologiczno-pastoralnej sakramentu bierzmowania”, *Studia Pastoralne* 4 (2008) 29–40.
- Sobór Watykański II, Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium* (1963).
- Suchodolski, G., „O owocach chrześcijańskich wydarzeń dla młodych” – wywiad, <https://www.youtube.com/watch?v=h4bB60QuWKw> (dostęp 27.12.2022)
- Tomasik, P., „Bierzmowanie jako sakrament misji”, *Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie* 24 (2017) 265–288. DOI: <http://doi.org/10.18276/skk.2017.24-17>.
- Walulik, A., „Bierzmowanie versus rytuały przejścia”, *Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie* 24 (2017) 289–298. DOI: <http://doi.org/10.18276/skk.2017.24-18>.
- Wenz, W., „Bierzmowanie – dojrzała więź chrześcijanina z Kościołem. Co się komu należy, czyli prawo kościelne o sakramentach świętych”, *Archidiecezja Wrocławska*, https://www.archidiecezja.wroc.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=136:bierzmowanie-dojrzalsza-wi-chrzcijanina-z-kościoem&catid=57:sakramenty&Itemid=194 (dostęp 6.12.2022).